

— vocala *e* este în general corect întrebuințată (de ex. **НЕІВКЛАТИ СМ**, **КРЕММ**, f. 1, **ДЕСАТЕ, СМ** f. 4v), doar în rare cazuri întâlnim denazalizarea *e* > *ja* (*a*), sau confuzia celor două litere, de exemplu: **ЛЕЖАЦЮ**, **НАСТОІАШТЕ** (f. 1), **НАЧАТЪКЪ** (f. 3), **ІВЛАЮШТЮ** (în loc de **ІВЛАЖШТЮ**, f. 1);

— trecerea vocalei *ě* > *e*: **КРЕММ** (f. 1);

— notarea sonantei *r*' prin **р**: **ПЪРВЫН**, **ПЪРКОМУ** (f. 1).

În urma analizei paleografice și lingvistice am ajuns la concluzia că textul a fost scris în Moldova.

Manuscrisul prezintă două însemnări din secolul al XVII-lea.:

1. La f. 2 jos: **КА[СН]Л'Е КОЕКО(ДА) К Л'К(Т) [...]** (Vasilie Voievod în anul...), poate cu referire la Vasile Lupu. Impedimentul în această lecțiune îl constituie faptul că literele **СН** pe care noi le-am considerat suprascrise, nu se mai văd astăzi, rămânând vizibil doar **КАЛЕ**.

2. La f. 3, printre ornamentele unei inițiale sînt scrise mai multe cuvinte dispartate, care par o încercare de condei.

2. *Apostolul lui Ștefan*, sec. XIII, B.A.R., ms. sl. 20.

A fost descris¹ de A. Jacimirskij² și de P. P. Panaitescu³ sub titlul *Apostol*. Deoarece ne este cunoscut numele scriitorului principal al manuscrisului, pentru a-l individualiza dintre lucrările numeroase cu conținut similar, propunem să fie numit *Apostolul lui Ștefan*. În privința vechimii, o acceptăm pe cea stabilită de P. P. Panaitescu (A. Jacimirskij și D. P. Bogdan⁴ datează manuscrisul în secolul al XII-lea — XIII-lea).

Este un manuscris incomplet, conținând 215 file, scris de trei scriitori, în regiuni diferite. Partea cea mai veche o constituie f. 71—173 v, scrise de pisarul Ștefan, după cum reiese din două însemnări făcute de autor la f. 127 (**Стефан написа 'a scris Ștefan'**) și la f. 165 v (**Стефан 'Ștefan'**).

Partea aceasta, cea mai veche, este scrisă la începutul secolului al XIII-lea, pe pergament de bună calitate, cu ornamentație sumară, sobră, în roșu, cu motive geometrice, sud-slave.

Limba prezintă unele trăsături ale redacțiilor sîrbocroată și medio-bulgară, de exemplu:

— trecerea *y* > *i*: **ПНТЪЦИ СМ** (f.132):

— confuzia vocalelor nazale: **ДАВЦОМОУ**, **ПРИМЪШЛЪЦЕ** (f. 95), **СЪ МНОМЪ** (f. 95v), **ПРЪВЪКАТЬ** (f. 94), **РКОШЖ**, **ПРОКОШЖ** (f. 152 v), **КЪЗЪКТИШЖ** (f. 153).

¹ Menționăm că în cazurile în care manuscrisele au fost descrise anterior, nu insistăm decât asupra elementelor care lipsesc din descrierile respective (cum ar fi caracterizarea lingvistică, date despre filigrane și iluminatii), cînd interpretarea noastră diferă de cele anterioare (de exemplu, în cazul lecțiunii unor însemnări, sau a stabilirii numărului de scriitori), sau cînd decrierea noastră tinde să completeze, să expliciteze unele probleme (cum ar fi determinarea conținutului, în special la manuscrisele fragmentare). Vom cita în cadrul acestui articol și o serie de manuscrise de la unele biblioteci din țară, pe care nu am avut posibilitatea să le cercetăm. În acest caz ne vom baza numai pe descrierile anterioare și va lipsi analiza lingvistică.

² A. Jacimirskij, *Славянские и русские рукописи румынских библиотек*, St. Petersburg, 1905, p. 119.

³ P. P. Panaitescu, *op. cit.*, p. 32.

⁴ D. P. Bogdan, *La mise en valeur des fonds de manuscrits...*, p. 588.